

PAAKKANEN

HYVÄ LUOJA,

Pakoyritys siitä psyykkisestä kahlevankeudesta, jossa me kaikki olemme, on harhainen illuusio, valju kangastus, vain törkyinen tahra passissamme, jolla ei pääse minnekään."

Tämä elokuva pyrkii löytämään ja tavoittamaan sen varjellun ja vielä herkän sopen, jota itse kukin on ehkäpä suojellut tai joka muuten on tärveltytön ja johon ei säännöllinen tajuntahakuinen rumputuli vielä ole yltänyt."

(Viimeisen kanavan esittelystä)

Heikki Paakkasen kaikissa animaatioelokuvissa on paljon ääntä. Iso asia-elokuvan äänitaustoilta on tullut jopa valtionpaikinto. Äänissä ei kuitenkaan ole mitään tolkkua, dialogista puhumattakaan. Äänet ovat suunniteltua taustahälyä. Paakkanen, joka siviilihenkilönä tunnetusti on vuolas sanaseppo, sanookin:

"Ihmiset puhuvat toistensa ohi, ja tarkemmin kuunneltaessa kummallisia."

Toinen Paakkas-elokuvien olennainen piirre on päähenkilön voimattomuus. Yksilö on olosuhteiden vanki ja osa jotain suurempaa, mutta niin väistämättömällä tavalla ettei se katsojaa ahdisti.

Päähenkilölle käy aina huonosti, mutta Paakkanen ei koe loppuja surumielisinä. "Voihan ajatella, että elokuvantekijältä on vain loppunut materiaali, ja tarina jatkuu kunhan väliseisiin on taas varaa", Paakkanen lohduttaa tyylillä, joka on ymmärrettävissä monin tavoin.

Heikki Paakkanen on harvinaisen suomalainen (animaatiotekijä). Koska hän itse aina kertoo loppumattomina rönssyileviä tarinoita, on kohteliasta mainita, mitä hänestä on kerrottu. Erään kerran maatamme kansoittaneet brittiläiset sarjakuvapiirtäjät keskustelivat suomalaisista kansana. "Ne ovat kaikki niin ujoja", sanoi yksi. "Eivät. **Harri Römpötti** ei ole ujo. Heikki Paakkanen ei ole ujo", toinen muistutti.

Helkavirsitrilogia

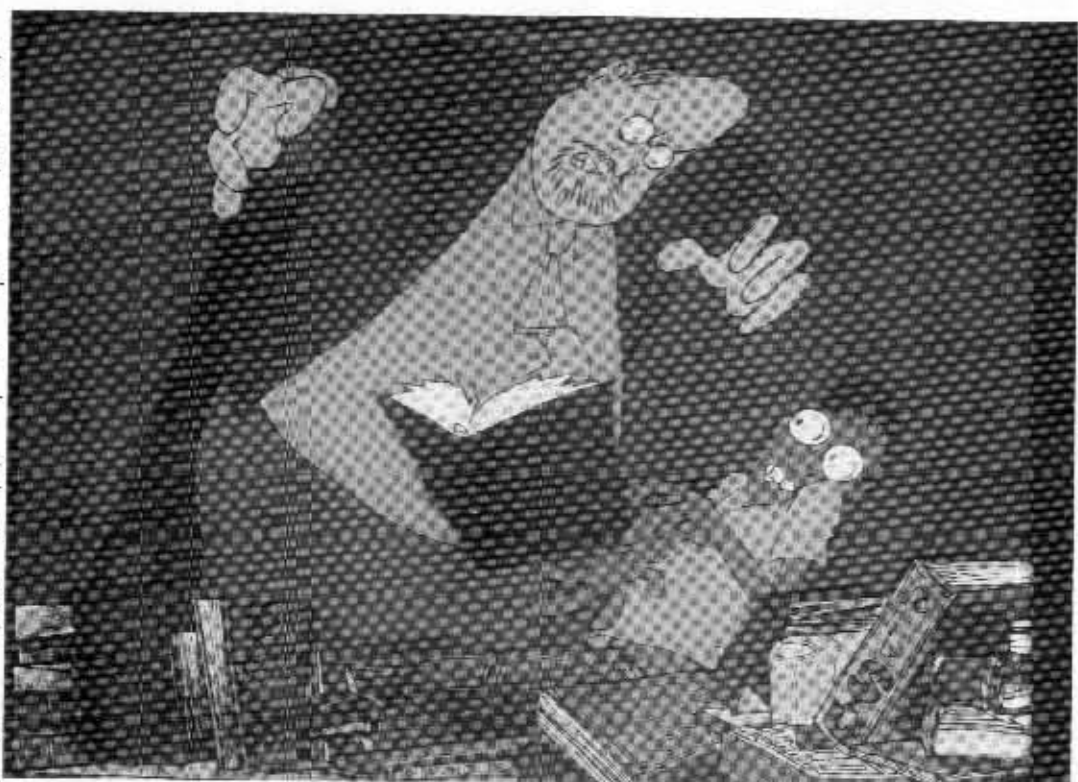
Paakkanen on ohjannut neljä omaa elokuvaa. Viides on tulossa helmikuussa julkistetun Suomen elokuvaseuran animaatioprojektin kautta.

Paakkanen opiskeli Taideteollisessa korkeakoulussa sisustustaidetta ja kuvallista viestintää. Hän määrittelee itsenäisen elokuvaauransa alkaneen ensimmäisestä omasta elokuvasta 19084, joka valmistui 1985.

Oikeasti hän aloitti jo 1970-luvulla. Syntyi nk. Helkavirsityöryhmä, Paakkasen sanoin "siloin vielä töppösissä raahautuvaan tietokone-taiteeseen vihkiytynyt parin graafikon, yhden elokuvantekijän ja yhden elektronimuusikon yhteenliittymä".

Hyvin kansallistunteinen nelikko (Jukka Ruohomäki, Antti Kari, Harri Kaasinen ja Heikki Paakkanen) otti inspiraationsa runudesta.

"Kuljimme vainoilla yo-hatut päässä Leinoa

ääneen lukien."

Runoista syntyi poisäänestysperiaatteella animaatioelokuvia, nk. helkavirsitrilogia: ensin *Orjan Poika* (1979), sitten *Mennyt Manner* (1982) ja *Ukonlintu ja Virvalieikki* (1983).

Työryhmä muuttui tuotantoyhtiö Töötifilmiksi. Mennyt manner oli tietokoneanimaation silloisia pioneereita koko maailmassa. Se paljastiin muun muassa Zagrebin festivaaleilla 1982; vuorovuosin järjestetyt Zagreb ja Ranskan Annecy olivat 80-luvulla alan tärkeimmät kilpailet.

"Solubiologit, perinnöllisyystutkijat, dna-insinöörit, aivojen, hermoston ja suoliston koko nobelistijoukko on haaskalla."

(Raja on oltava -elokuvan suunnitelmasta)

Geometrisiä kuvia

Ensimmäisen oman elokuvansa 19084:n valmistumista Paakkanen kuvaa kauniiksi ja siistiksi Tööt-yhteistyön päätökseksi. Mennyt manner-elokuvan menestys loi paineita ja 19084 tuli valmiiksi oltuaan puolisen vuotta jäissä.

"Tulos oli niissä oloissa paras mahdollinen." Käsiyöläis-graafista suoritustapaa suosinut Paakkanen ja Kaasinen lähtivät Töötistä omille teilleen.

Kuten nimestäkin saattaa päätellä, 19084 on orwellmainen tietelofantasia, jonka avara "akvarelliteknikka" hyödynsi sinne silloille geometrisiä kuvia.

Tarina kertoo, kuinka geenimanipulaation avulla tuotetaan yli-ihmisiä. 19084:ssä on vain yksi joukkokohtaus. Kamera lähestyy eräänlaisia kennostoa, jossa pallopäiset lapsiaktit leijuvat, zoomataksen sitten päähenkilöön.

Kekseliäisyys on kaiken aikaa olennaista. "Laskin että siihen tarvitaan sata sukkaohsupäistä lasta, mutta sitten huomasimme, että reunat ovat kaukaa katsottuna epäskarpit. Niinpä korvasimme suurimman osan ympäröivästä lapsista täyteen puhalletuilla kondomeil-

"Mielikuvituksen, valppaan haaveilun ja luovan unelman tilalle on tarjolla ryöstöviljeltyjä, varastettuja viasioita, syntettisiä kajastuksia ja suunniteltuja unia."

(Viimeisen kanavan esittelystä)

la." Päähenkilön kohtalona on räjähtää. "Enkä ymmärtänyt, että kun palkkaa lapsia, pitää palkata myös äitejä. Ja kun kuvaukset eivät suju hetkessä, pitää olla jäätelöä ja lakritsia." Ajan hammas on kohdellut 19084:ää hyvin. Paakkasen arvelee syyn olevan tyyliässä, joka "ei ole tieteisrikkamaa, vaan magneettis-filosofista". Paakkasen mukaan jälkeempään kuitenkin näkee, että tekijäryhmä oli tietokoneen käytössä jäämässä jälkeen valtalinoilta. 1985 elokuva sai Risto Jarvan paikinnon Tampereen lyhytelokuvajuhlilla.

Sindbadin halvaus

Siihen, miksi suomalainen animaatio muutama poikkeuksia lukuunottamatta halvaantui 1980-luvulla, Paakkasen antaa vain varovaisia selityksiä. Hän puhuu tietokoneen aiheuttamasta hetkellisestä hämmingistä, **Mikael Franckin Sindbad**-projektista ja virolaisten itsenäisyyskampanjasta. Tietokoneen äärellä mykistelystä palattiin nopeasti perusongelman ääreen: tarinan merkitykseen, mutta Sindbadin vaikutukset suomalaisen animaatioon tuskin ovat vieläkaan seljennet.

"Olihan se uutta että lähdettiin liikkeelle ne- väriesitteistä ennenkuin kuvaakaan oli valmiina."

Miljoonakaivon epäillään viereen resurssoja myös pientuotannoilta. Sindbadin parissa puurtaneiden joukko sai toki eväät klassisen animaation tekoon. **Larmolan, Hiltusen ja Murtosaaren** ryhmänvanhimmasta **Anssi Rauhalasta** tuli Paakkasen animaattori.

"Anssi opettaa nyt Taideteollisessa animaation muotooppia eli peruskursseja joita siellä ei aiemmin juuri ole ollut."

Virolaisiin suhtauduttiin sekä nöyrästi että myös sääliin. Neuvostoresurssien jaosta oli syntynyt toisaalta yliveräinen ammattitaito ja loistava studioterinne, toisaalta sensuuri. Ja kun itsenäistyminen alkoi, sai tietenkin tehdä mitä vaan, mutta oli myös selvää, että resurssit loppuvat.

Priit Pärnin ja Heiki Ernitsin vanavedessä syntyi paljon valtaosaltaan upeita filmejä, ja Paakkasen arvelee, että suomalaisista saattoi kaiken muun ohella myös tuntua, ettei meillä ole huolia mitä pohtia.

"Että meillä vaan syödään pullaa."

Vuoroviljelyä harrastava despootti

Paakkasen toinen elokuva Viimeinen kanava sai alkunsa 1987 Kolmostelevisiön synnyntö- vian mukana. Elokuvan käsikirjoitus oli sarjakuva, jolla Paakkasen sai huomiota myös Kemien kilpailussa.

Paakkasen sanoo oivaltaneensa sarjakuvan ja animaation suhteen noihin aikoihin.

"Vuoroviljelyjärjestelmä."

"Vaikka olenkin despoottinen ohjaaja, vasta sarjakuvaa tehdessä pääsee eroon kompromissinteosta, mutta ennen kaikkea sarjakuva on kevyin tapa ottaa suunnittelutyö tosissaan."

Paakkasen sarjakuvien tekstiongelmien lievätkin perua dialogia kaihtavasta animaa-

tiosta. Varsinaisia elokuvallisia esikuvia Paakkasen ei tunnusta. "Ihanteita ovat lähinnä jotkut kohtaukset." Viimeisen kanavan taustalla on Paakkasen oma tv-narkomania, minkä vuoksi hän ei katso televisiota.

"Minulla on aina huono omatunto jos yllätän itseni tv:n äärellä."

Viimeinen kanava on täyteenahdettu, sekateknillä tehty kollaasi, kuriositeettina vanhat putkiradiot, joiden sisältä löytyy mitä kiehtovim miljöö.

Tällä kertaa tarinan päähenkilö ei suoranaisesti kuole, vaan liudentuu eetteristä tursuvan tv-ohjelmiston virtaan. Syytösten piti osua päitsi itseeseen, myös passiiviseen yleisöön. Ennustus meni pieleen, mutta Paakkasta ei harmi, vaikka kanavauudistus onkin saanut ihmiset lupumaan television katselusta.

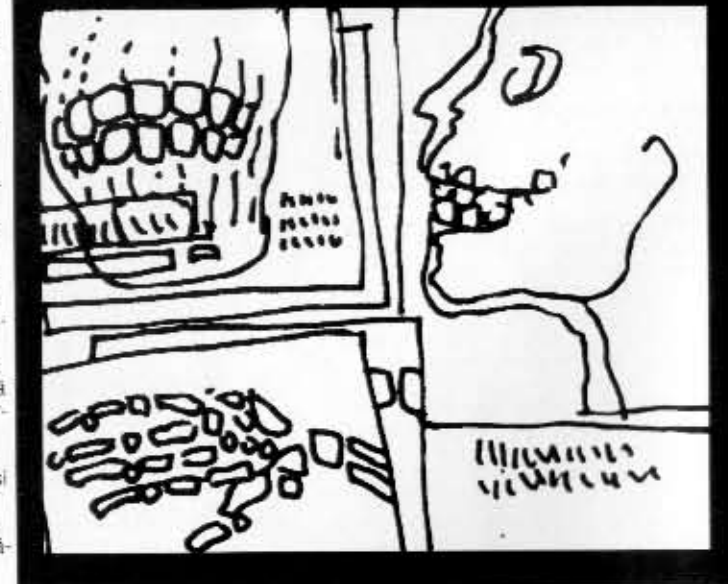
"Taide on tulkittavissa monella tavalla."

Ennustus, varoitukset ja toteamus

Paakkasen on yleismaailmallisista teemoistaan huolimatta hyvin kansallinen taiteilija. Lauri Haatajan kanssa syntynyt Suomi sodassa -sarjakuva on vaisuudesta kuuluisien suurten ikäluokkien kommitti isien ja menneisyyden toimiin. Samaan kokonaisuuteen kuuluu huomattavasti vertauskuvallisempi kolmas animaatio-työ Iso asia.

Iso asia on vain 2 minuuttia 45 sekuntia pitkä piirroskalvoanimaatio, jossa pieni ilkkuva orava saa köniinsä isoita rupiselta karhulta.

Elokuva on tulkittu näkemykseksi Paasikiven-Kekkonen linjasta, eikä Paakkasen tätä kiellä.

"Siinä on ennustus, varoitukset ja toteamus." Paakkasen on kuitenkin päättänyt lähettää filmiä myös Ruotsiin ekologisten elokuvien festivaalille, koska pohjoismaisten elokuvien katselmuksessa Århusissa skandinaavitajajat olivat ihastelleet hänelle elokuvan luonnoskuvien sanomaa. Filmisähän on romuja ja roskia metsässä. "Ison asian tuoreutus miljöölokuvaiksi kävi helposti. Piti vain uudelleenkirjoittaa elokuvan esittelyteksti. Aiemmin siinä kerrottiin, kuinka karhu on aina karhu. Nyt se kuuluu: Ihmisten harmonia on mennyt. Miten on käynyt eläinten?"

Mahdoton isä-poika -suhde

Iso asia on Paakkasen-Rauhala -tiimin yhteisen kemian etsintää, valmistelua uudelle Sillä välin muualla -filmille.

Sillä välin muualla on lastenelokuva, jossa isä-poika -suhde osoittautuu mahdottomaksi. Se on vuosikymmenen lopussa järjestetyn käsikirjoituskilpailun tulos: saman josta syntyi **Antonia Ringbomin Perunasaari**.

Yksi kimmoke elokuvaan syntyi, kun Karkkilassa kampanjoitiin sotaleluja vastaan. Samaan aikaan pedagogipiireissä oli vetoa toiseen suuntaan: lastenkirjailija-anarkisti **Roald Dahl** nousi kohisten arvopörssissä.

Elokuvasa Paakkasen ampuu leikkilaserpistoolilla kumpiakkin kiusallisen virkistävästi päin kasvoja. Tietäväsyyden lisääntyminen on näennäistä. Itse käsitin, että minun pitäisi ymmärtää että kun olen huolissani lapsistani tai isästani olenkin huolissani itsestäni.

Tässä elokuvassa päähenkilöstä jää jäljelle sielu. Paakkasen ymmärtää, että Sillä välin muualla voi herättää pahennusta joissain kasvattajissa. "Onhan se loputus sukeltaa psykoosiin. Mutta volhan se opitus tulkita niinkin, että mene sinne minne haluat."

Paakkasen moniselitteinen syväprofeetia on

yksinkertainen. Kaos tuskin vähenee, vaikka ihmisaivot voitaisiin kytkeä monitoriin ja unet ajaa suoraan yleisölle. Mutta elämä on opettavaisista, opettavaisempaa kuin syntetinen mielikuvitus.

Suoraavassa elokuvassa tätä pelataan tieteen saavutusten kautta.

Petri Kempainen

Heikki Paakkasen syntyi viipurilaisvanhempien perheeseen 27.12.48 Helsingissä. Hän opiskeli taideteollisessa korkeakoulussa si- sustustaitoon ja kuvalliseen yleisinnän osastolla. Paakkasen on asunut Somerolla vuodesta 1976, on naimisissa ja perheeseen kuuluu kaksi teini-ikäistä lasta. Paakkasen johtaa tuotantoyhtiötä Hyvä luoja org., joka "hoitaa hänen asioitansa". Elokuvien, sarjakuvien ja Somero-lehden säännöllisten pilapilirrosten lisäksi Paakkasen tekee taidegraafikkana ja mm. kuvituspiirroksia Helsingin Sanomiin.

Filmografia

Heikkovirsityöryhmä/Tööt-Ilmi
1979 Orjan Poika
1982 Mennyt määner
1983 Ukonlntu ja virvatiokki

Omat ohjaukset

1985 Elämä
1987 The Last Kanava
1991 Iso Asia
1993 Sillä välin muualla
1993 Raja on oltava (tekohilla)

Bibliografia

1985 Elämä pelossa (somerolaispilapiirroksia, kustannus-Mäkelä)
1989 Käet taskuista! Viipuri palaa!, Tammi
1991 Suomi sodassa 1939-1945, Tammi

"Outo hämärän usvan kietoma olio, jota myös tulevaisuudeksi sanotaan, konkretisoituu yhä enemmän ja enemmän, ja yrityksemme jäsentää tunnetun maailmankaikkeuden osasia järkevaksi ja käsitettäväksi kokonaisuudeksi ovat turhia."

(19084:n suunnitelmasta)

HUIPPUSARJAKUVAA JA SEN TEKIJÖITÄ

- Bill Watterson •
- Max Cabanes •
- Lorenzo Mattotti •
- Jacques de Loustal •
- Miguelanxo Prado •
- Enki Bilal •
- Gilbert ja Jaime Hernandez •
- Art Spiegelman •
- Jacques Tardi •
- Annie Goetzinger •
- Hunt Emerson •
- José Muñoz •
- Carlos Sampayo •

Petri Kempainen Juhani Tolvanen SARJAKUVA, RAKASTETTUNI

Uuden sarjakuvan mestareita
Näyttävä, innostava kirja, jota varten Kempainen ja Tolvanen ovat henkilökohtaisesti haastatelleet sarjakuvamaailman huipputekijöitä. Runsaasti kokonaisia sarjakuvia. 192 sivua, ovb. sid. 230,-

- Joel Melasniemi •
- Juha Roikonen •
- Ville Pirinen •
- Irisz Simon •
- Klaus Haapaniemi •
- Penlli Otsamo •
- Kati Kovács •
- Tomi Ritonbeimo •
- sekä hänen käsikirjoittajansa Lauri Hannu ja Jari Lehtikainen

Harto Hänninen Petri Kempainen SARJAKUVASTIN

Uudet kotimaiset sarjat
Vabvaa visuaalisuutta ja kerrotaan taitoa: töitä kabdeksalta parikymppiseltä piirtäjältä. Suurin osa sarjoista tällä kirjaa varten tehtyjä. Arkea ja rajatonta fantasiaa, persoonallista, oivaltavaa buumoria ja synkkiäkin sävyjä. 84 sivua, ovb. nid. 82,-

KIRJAKAUPASTA

